

Wellbeing Economy – nový pojem, jehož principy by měly být uplatněny ve správě a rozvoji obcí, měst i regionů

Překládá se jako „ekonomika blahobytu“. Možná nepříliš šťastně, protože tak asi ne každému dostatečně asociuje fakt, že pojem „wellbeing economy“ znamená ekonomiku navrženou tak, aby sloužila lidem a planetě – a nikoliv naopak. Namísto toho, aby ekonomika blahobytu považovala hospodářský růst za cíl sám o sobě a usilovala o něj za každou cenu, staví naše lidské a planetární potřeby do centra svých aktivit a zajišťuje, aby všechny tyto potřeby byly automaticky uspokojeny stejnou měrou.

Proto je pro wellbeing economy možná příhodnější překlad „ekonomika pohody“ či „ekonomika kvality života“. V listopadu 2023 se k jejím principům přihlásila Evropská síť Zdravých měst Světové zdravotnické organizace (WHO), přičemž členem této sítě je i Národní síť Zdravých měst ČR. Celé politické prohlášení Evropské sítě Zdravých měst WHO najdete mj. také na webu Moderní obce (www.moderniobec.cz) nebo k jeho načtení můžete využít i tohoto QR kódu.

CESTA NA ISLAND

Národní síť Zdravých měst ČR (NSZM ČR) spolupracuje také se svou partnerskou organizací na Islandu. Právě v tomto severském ostrovním státě s nejřidším zalidněním v Evropě už delší dobu úspěšně při správě a rozvoji tamních komunit využívají naplňují principy wellbeingu a letos v červnu tam uspořádali také mezinárodní konferenci Wellbeing Economy Forum 2024 věnovanou právě tomuto tématu.

NSZM ČR na Island připravila za podpory Fondů EHP 2014-2021 studijní cestu zástupců Brna, Ostravy, Kraje Vysočina, Rožnova pod Radhoštěm a Prahy 10, kteří se tam nejen zúčastnili této konference, ale měli možnost setkat se i s představiteli Reykjavíku a dalších sídel a vyměnit si s nimi zkušenosti z fungování wellbeing ekonomiky a participace. Jaké zkušenosti si účastníci cesty z Islandu přivezli? A jak ve své vlastní praxi wellbeingu postupují?

ROŽNOV SÁZÍ NA POSTUPNOU A VYTRVALOU OSVĚTU

Starosta Zdravého města Rožnova pod Radhoštěm **Ing. Jan Kučera, MSc.**, vnímá, že česká společnost většinou nezádá wellbeing na první místě. „Často pořád vítězí důraz na levně nakoupení v akci, rychlou cestu autem z práce a funkční stavbu bez řešení celého výrobního cyklu nebo společenské odpovědnosti. Island ukázal směr, kudy bychom měli jít,“ uvedl Jan Kučera. „Zároveň však musíme s uvědoměním si reality místa, kde žijeme, věci aplikovat postupně, vysvětlovat je. Postupnou osvětou se pak dá postupně také měnit »společenská poptávka« po zdravějším životě, myšlení a správě veřejných věcí.“

Podle Jana Kučery situace, mentalita a celkové nastavení společnosti na Islandu a u nás jsou značně odlišné. Některé věci, běžné na Islandu, jsou proto u nás těžko představitelné, ale řada jiných věcí je aplikovatelná i v Česku.

Starosta vysvětlil, co v Rožnově při uplatňování ekonomiky blahobytu už dělají: „Ve městě je to trochu samozřejmá aktivita dobré správy – zapojení obyvatel do rozhodování, plánování rozvoje města s jednotlivými cílovými skupinami a také kvalitní strategické plánování. Dalším pilířem je umístění člověka i prostředí do centra plánování. Rozvoj města je plánován s ohledem na krajinu, udržitelnost a potřeby lidí. Mění to charakter projektů, kdy v centru nemusejí být beton, auto nebo co nejlivnější řešení. Stavba kulturního centra nemusí být z betonu, ale může vzniknout jako dřevostavba. Veřejné prostranství zohlední potřeby chodců, cyklistů i motoristů, ale na první místě je kvalita architektury a citlivost k prostředí. Nemusíme zvolit nejlevnější řešení, pokud to o něco dražší je společensky odpovědné a udržitelnější.“

Jak Jan Kučera dále připomněl, dalším pilířem je důraz na zdraví ve městě, nejen na samotné zdravotnictví. „Jako město se zaměřujeme na preventivní a osvětové akce směřující ke zdraví populace. A zdraví nechápeme pouze jako fyzické, ale také jako duševní,“ dodal starosta.

NA VYSOČINĚ SE VÝBORNĚ DAŘÍ TAKÉ DOBROVOLNICTVÍ

„Wellbeing economy pro mě znamená, že »společenský úspěch« se dá měřit i jinými měřítky než jen těmi ekonomickými. A že na světě přibývá organizací a lidí, kteří si to uvědomují. Uvědomují si, že ve společnosti existují hodnoty, které nelze vyčíslit penězi, ale bez nichž by se nám tu dobře nežilo. Například čisté životní prostředí, bezpečí nebo společnost, kde mají všichni stejná práva,“ řekla Moderní obci 1. náměstkyně hejtmana Zdravého Kraje Vysočina **Mgr. Hana Hajnová**.

A pokračovala: „Moderní slůvko wellbeing je široký pojem odkazující na dobrou fyzickou i duševní pohodu člověka a zdraví ve všech svých významech, včetně zdravých vztahů mezi lidmi. A to je něco, o co usilujeme i na Vysočině. Jsme totiž krajem s velkým počtem malých obcí a bez dobrých sousedských vztahů a komunitního života bychom jen špatně fungovali.“

Proto se Kraj Vysočina snaží podporovat a motivovat své obce a obyvatele, aby se starali o své zdraví, své blízké i prostředí, ve kterém žijí. Hana Hajnová vyzvedla, že v tomto smyslu jednoznačně nejúspěšnějším krajským projektem je akce Čistá Vysočina, do níž se každoročně zapojují desetitisíce dobrovolníků z celého kraje (letos 30 839 registrovaných!), kteří vždy v dubnu vyrazí na úklid kolem krajských silnic, aby pomohli uklidit desítky tun odpadu.

Ze studijní cesty na Island Hanu Hajnovou nejvíce zaujal přístup Reykjavíku, kde se zhruba před deseti lety doslova vrhli na systematickou práci v oblasti veřejného zdraví. Například tam takto sledovali kvalitu a délku spánku u školních dětí, neboť jim opakovaně vycházelo, že děti málo spí. Spojili se s univerzitou a u vybraných ročníků jedné školy posunuli začátek vyučování a sledovali, jaký to bude mít efekt pro kvalitu spánku a duševní zdraví dětí.

Po roce se ukázalo, že se dostavil efekt velmi pozitivní, děti lépe spaly a lépe se i cítily. Proto bylo na základě těchto dat rozhodnuto o posunutí začátku výuky pro všechny školy.

„Nevím, zda ke stejnému rozhodnutí dojdeme i u nás, ale rozhodování na základě přesných dat je rozhodně příklad dobré praxe, který bych ráda na Vysočině uplatňovala co nejdříve,“ svěřila se náměstkyně hejtmana kraje.

OSTRAVA SE MĚNÍ VE ZDRAVÉ, ZELENÉ A ŽIVOTU PŘÍVĚTIVÉ MÍSTO

„Wellbeing je prozatím pro českou legislativu neznámý pojem, ale v Ostravě se na lokální úrovni snažíme jeho principy prosazovat a zavádět do života obyvatel,“ uvedla Ing. Hana Tichánková, náměstkyně primátora Zdravého města Ostravy, s tím, že vzhledem k bývalé zátěži těžkého průmyslu a znečištěného životního prostředí je to nesmírně důležité. „Ostrava se mění ve zdravé, zelené a životu přívětivé místo,“ pokračovala náměstkyně primátora. „Zapojili jsme se aktivně do práce v rámci sítě Zdravých měst a prosazujeme principy participace nejen prostřednictvím participativních rozpočtů. Nejlepším příkladem je projekt Náš Jih. Stavíme nová sportoviště i kulturní stánky, revitalizujeme zelen, přinášíme do Ostravy nové technologie a podporujeme firmy zabývající se výzkumem a vývojem. Věřím, že vše přinese obyvatelům našeho města zdravý a spokojený život.“

Vrátila se i ke konferenci Wellbeing Economy Forum 2024. „Konference mě utvrdila v tom, že wellbeing se stává neoddelitelnou součástí života v Evropě. Žijeme ve vyspělém světě, který na nás však klade velké nároky. Snažíme se najít rovnováhu mezi svým profesním a soukromým životem. Hledáme cesty, jak v této době žít přívětivě a spokojeně. Nejdůležitější poznatek pro mě je ten, že je jednoznačně nutné najít rovnováhu mezi zachováním růstu ekonomické prosperity a tím, abychom se v tom jako lidské bytosti neztratili,“ uzavřela Hana Tichánková.

PRAHA 10 SI NA OSTROVĚ LEDU A OHNĚ POTVRDILA, ŽE ZDRAVÍ NEVZNIKÁ V NEMOCNICI, ALE VE MĚSTĚ

Pro Mgr. Šimonu Huitric

z oddělení strategického rozvoje a participace radnice Zdravé městské části Praha 10 hlavním sdělením z cesty na Island bylo potvrzení faktu, že zdraví nevzniká v nemocnici, ale ve městech. „Jde o vysoce politické téma, přičemž výsledky politiky zdraví se zpravidla nedostaví v rámci jednoho volebního období, takže je to často politicky nezájímavé. Vytváří se tím však trochu začarovaný kruh,“ podotkla Šimona Huitric. „Ale myslím, že města a městské části toho dělají opravdu hodně (obzvláště ty zapojené do Národní sítě Zdravých měst), například gescemi školství, sportu, sociální práce, péče o veřejnou zelen nebo bydlení.“

Šimonu Huitric zaujal zdařilý projekt města Reykjavíku týkající se prevence zneužívání návykových látek a zejména alkoholu mezi mladistvými. „Díky masivním investicím do veřejných sportovišť a nabídce volnočasových aktivit se podařilo někdejší palčivý problém opravdu cíleně vyřešit, a snížit tak i zátěž zdravotnického systému,“ vysvětlila.

Za velice podnětný Šimona Huitric považuje systém nakládání se zdravotnickými daty obyvatel, který na Islandu hluboce propracovali a díky němuž tam mohou lépe plánovat preventivní aktivity. „To je ale systémový rozdíl, který z pozice městské části moc iniciovat nelze,“ připustila Šimona Huitric.

Kromě konference nabitě skvělými řečníky i obsahem čerpal a z kontaktu s dalšími účastníky studijní cesty NSZM ČR na Island. „Při naplňování koncepce rodinné politiky se snažíme pracovat také se seniory a podporovat jejich wellbeing. Moc se mně líbí například fungování rady seniorů v Rožnově pod Radhoštěm. V naší městské části již působí Sněm žáků Desítky, takže podobná rada by u nás mohla žákovský sněm vhodně vybalancovat. Z dobré praxe kolegy z Brna jsou pro mě inspirací například vouchery na sportovní a volnočasové aktivity jako součást zdravotní prevence,“ uvedla Šimona Huitric.

V samotné MČ Praha 10 naopak jako inspirace pro jiné může sloužit tamní praxe zapojování ohrožených skupin obyvatel do života této městské části. Nastavování práce s nimi Šimona Huitric považuje za jednu z největších výzev jakékoliv práce s veřejností. A to nejen na úřadě, ale i například ve školách.

„Jsem mimo jiné koordinátorkou participativního rozpočtu na našich školách. S učiteli jsme se shodli na tom, že zapojení jakkoliv znevýhodněných dětí do participace je nesmírně složité a daří se většinou tam, kde sám/a učitel/ka má podobnou zkušenost ze svého osobního života, a tím pádem rozvinutou mimořádnou citlivost k tomuto tématu,“ podotkla Šimona Huitric.

Pokud jde o úřad MČ, má zřízeno sociálně poradenské centrum sídlící v přízemí radnice, kam může kdokoli přijít a kde ho skvělá poradkyně vybaví potřebnými informacemi a případně přesměruje na další příslušné odbory. V centru se lidé mohou dozvědět o celé široké škále aktivit a služeb, které úřad i celá městská část nabízí a poskytují.

„Na konferenci Wellbeing Economy toto téma vyloženě nezaznělo, resp. výhody, které má přístup měst založený na základech wellbeing economy, jsou prostupné natolik, že je čerpají všechny skupiny obyvatel. Jejich participace je pak jedním ze základních prvků tohoto směru,“ poznamenala Šimona Huitric. A upřesnila: „Ať už zavedením progresivního daňového systému, fokusu na ekonomiku péče (It costs to help – but it costs more not to), rovných příležitostí na trhu práce, ale také třeba udržitelné výroby, která nebude mít za následek drancování přírodních zdrojů a s ním spojenou masivní migraci.“

Iceland Liechtenstein Norway grants

BRNO SE DRŽÍ ZÁSADY, ŽE PRO PRÁCI S JEDNOTLIVÝMI SKUPINAMI OBYVATEL JE TŘEBA MÍT PŘESNÁ DATA

Studijní cesty na Island se zúčastnil také RNDr. Filip Chvátal, Ph.D., náměstek primátorky Zdravého města Brna. Na zmíněné konferenci ho zaujal důraz, který byl kladen na participaci. „Potěšilo mě, že v Brně s těmito trendy držíme krok,“ prohlásil Filip Chvátal a začal vypočítávat: „V našem městě funguje IT nástroj Dáme na vás, jehož prostřednictvím mohou Brňané ovlivnit místo, kde žijí, pracují, podnikají nebo studují. Konkrétně tak mohou například podávat návrhy do participativního rozpočtu nebo vznášet občanské návrhy na zlepšení života ve městě. Přes tento IT nástroj se lidé mohou účastnit i různých městských anket apod. Nyní tak například běží anketa o nebezpečných místech pro cyklisty na území Brna.“

Filip Chvátal upozornil i na to, že nejen tímto způsobem město získává potřebná data o problémech a potřebách svých obyvatel. „Pod odbor participace je začleněno oddělení dat, analýz a evaluací, které se zabývá datovými analýzami a provádí i sociologické průzkumy – konkrétně ve spolupráci s Masarykovou univerzitou. Pokud to jde, čerpáme také z dat ČSÚ, případně využíváme vlastní dotazníková šetření apod.“ konstatoval náměstek brněnské primátorky.

Jak dále připomněl, praktické naplňování principů wellbeingu u nás je založeno především na iniciativě jednotlivých municipalit a dále se rozvíjí hlavně díky sdílené dobré praxi shromažďované Národní sítě Zdravých měst ČR. „Zcela jistě by praktickému naplňování wellbeingu pomohla i určitá finanční podpora prostřednictvím nějakého programu zastřešeného státem, ať už na úrovni Ministerstva práce a sociálních věcí, nebo Ministerstva zdravotnictví či jiného resortu,“ uzavřel Filip Chvátal.

Studijní cesta byla součástí projektu NSZM ČR podpořeného z Fondů EHP 2014–2021. V září přicestují zástupci Islandu, ale i mnoha dalších zemí do Brna, kde budou nadále sdílet své zkušenosti z praxe obcí a regionů.

IVAN RYŠAVÝ